

1. Compunere după o imagine sau după un șir de imagini, benzi desenate

REȚINE!

Imaginea sau **șirul de imagini** înfățișează o întâmplare sau miezul unei povești.

ESTE IMPORTANT:

- ☆ să privești cu atenție imaginea și să-ți dai seama:
  - când și unde se petrece întâmplarea;
  - ce personaje participă, cum se numesc (dacă nu au nume, pune-le unul!), cine sunt (prieteni, colegi, frați etc.);
  - ce fac ei; descrii acțiunile lor într-o succesiune logică (joacă volei, alergă etc.);
  - ce gânduri și emoții au; urmărești ce emoții transmit prin expresia feței, prin gesturile lor;
  - ce sentimente și ce gânduri ai privind imaginea, ce învățătură îți sugerează.

De asemenea, este important:

- ☆ să ordonezi ideile într-un plan și să le dezvolți frumos, sugestiv;
- ☆ să alegi un titlu frumos, expresiv (care să atragă atenția și să indice întâmplarea din imagini, trezind curiozitatea).

1. Privește imaginea de mai jos și citește povestirea. Discută în clasă dacă Mihăiță are dreptate.

Model

La pescuit

Era o dimineață caldă de vară. Tudorel, „mare pescar“, cu pălăria lui verde, îl luase și pe verișorul Mihăiță la pescuit. De o oră stăteau pe marginea apei și Tudorel era bucuros că prinsese deja câțiva pești. Cu ochii la firul undiței, Tudorel observă:

– Se mișcă din nou.... Peștele dă târcoale...

Mihăiță, supărat că nu prinsese nimic, se întoarse spre vărul său. Se uită lung la undița acestuia și înțelese, într-o străfulgerare de gând, de ce era el atât de norocos.

– Nu e corect! Undița ta este mai mare. De-aia trag toți peștii la tine, îi răspunse el cu năduf.

– Mai bine fi atent la plută! Peștele ți-a mâncat momeala fără să observi. Pune-i altă momeală și fi cu ochii pe ea! O să prinzi și tu.... Azi trage bine peștele!

2. Privește cu atenție imaginea și dezvoltă planul de idei, răspunzând la întrebări și completând cât mai personal.

Plan de idei

Dezvoltarea planului de idei

Băiatul cu zmeul

Introducere

- Când? (anotimp, moment al zilei)
- Unde? (în depărtare, în apropiere)
- Ce personaje apar? (Dă-le un nume! Spune ce relație ar putea fi între acestea.)

Este o amiază ..... de vară.
Soarele a apus după vârfurile .....
ale ..... Vântul bate, aplecând
.....
Simțim răcoarea și mirosul de cetină al .....
În poiana din apropierea ..... ,
doi prieteni, ... și ..... , au ieșit la joacă.
..... este înalt și poartă .....

Cuprins

- Ce face băiatul înalt cu ochelari?
- Cum este el? Cum aleargă?
- Cum este zmeul? Ce face zmeul?
- Ce face prietenul său?

El aleargă ..... , înălțând .....
Zmeul se ..... tot mai sus, iar
coada lui .....
Prietenul său, ... , ...
.....
zmeul care zboară .....

Încheiere

- Ce impresie lasă cei doi prieteni?
- Cum a fost această zi pentru cei doi prieteni?

Pe chipurile îmbujorate ale băieților se vede .....
..... jocului. Este o zi .....
de vacanță!

5. a) Privește cu atenție imaginile de mai jos. Răspunde oral la întrebările din planul de idei. Completează în spațiile indicate ce crezi că spun personajele în fiecare desen.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Strâng observații... ca un detectiv

- Bună ziua!
- Salut, Ducule! Despre ce vrei să vorbim?
- Despre „Toamna, în parc“, am răspuns eu, gata să profit de orice sugestie a sfătuitorului meu.
- E bine că afli chiar din titlu cam ce-ar trebui să scrii despre toamnă. Altfel, trebuia să alegi tu, să tai o felie din tortul cel mare...
- Și cum să fac să fie mai puțin plicticoasă? Auzi... „Toamna, în parc“!
- Vrei să spui că dacă nu ai acțiune tu te plictisești?..
- Nu numai eu, toți colegii sărim peste pasajele fără acțiune și dialog.
- Eh, îmi aduc aminte că tot așa citeam și eu cărțile de aventuri. Dar să știi, descrierile, dacă nu sunt prea lungi, sunt importante pentru înțelegerea acțiunii și pot deveni pasaje frumoase. Cu o condiție...
- Care? am sărit eu, interesat de simplificarea problemei.
- Să vezi, să observi chiar tu și... să nu pui prea multe expresii repetate la orele de limba română sau lucruri banale, auzite de la colegii tăi.
- Cum? Eram derutat. Și cu vocabularul pe care notăm expresii frumoase cum rămâne? Doamna ne îndeamnă mereu să-l folosim când scriem compuneri...
- Da, am înțeles. Ce zici, dacă toți elevii folosesc cam aceleași expresii frumoase, cum vor suna compunerile?
- Cam la fel, am răspuns eu, prinzând din zbor ideea.
- Iar tu ai vrea să fie o compunere care să te atragă și pe tine și pe ceilalți. Atunci, du-te în parc, plimbă-te, privește atent și notează observații despre elementele care sunt în jurul tău. Încearcă să răspunzi la câteva întrebări: ce vezi? ce auzi? ce mirosuri distingi? Încearcă să vezi mai mult decât văd oamenii grăbiți. Să surprinzi, poate, mișcarea unei insecte, gesturile unei veverițe, să deslușești cântecul și zborul unor păsări așa cum îți apar ție, asemănându-le cu gesturile și sentimentele altor persoane. Să arăți ce impresii îți trezesc în suflet, în acel moment unic.
- Da, cred că devine atractiv ce-mi spui. Ca și când aș fi un detectiv în căutare de indicii: urmele lăsate de cineva într-un loc, adică în parc.
- Văd că-ți plac cărțile polițiste. Da, poți să-ți imaginezi cum vrei, dar numai tu hotărăști ce merită notat și cum trebuie interpretat. Ține de inte-

ligența și de sufletul tău. Altul poate să-și imagineze că este un călător străin care descoperă frumusețile unor locuri necunoscute, sau cineva poate vedea prima dată, cu alți ochi, niște locuri știute.

– Și după ce notez câteva impresii, cum îmi spuneai, ce-ar trebui să fac?

– Să stai pe o bancă, să le ordonezi și să le legi într-o istorisire. Apoi, la biroul tău, să le îmbogățești cu câteva expresii frumoase, ajustate de tine, modificate într-un mod propriu.

– Aha, tot folosește la ceva lista de expresii frumoase...!

– Cum să nu, sunt ca niște pietre prețioase lucrate de bijutieri talentați, pe care le admiri și încerci să le montezi altfel, într-un mod personal. Până vei descoperi și tu alte frumuseți din cuvinte, ale tale.

– Nu-i prea ușor...

– Adevărat, nu este ușor. E migălos ca meșteșugul unui bijutier, dar exersând, vei reuși să fii mulțumit și să-i încânți și pe ceilalți.

– Dă-mi, te rog, un exemplu, ca să înțeleg mai bine.

– În parc sunt niște castani bătrâni, da? Cu ce seamănă castanele căzute pe pământ, ascunse pe jumătate în învelișul lor țepos?

M-am gândit câteva clipe, imaginându-mi ce mi se cere.

– „Castanele căzute pe pământ seamănă cu... niște arici verzi, cu trupuri maronii, lucioase...”

– „... căutând printre frunzele arămii...” Ce anume?

– „... insectele dispărute..., fructe uscate..., provizii pentru iarnă...”

Tăcerea s-a așternut. Mi-am adus aminte că și aricii își fac provizii în cămara lor, ca bunica. I-am spus gândul meu lui nenea Vintilă.

– Foarte bine, Ducule, ai prins ideea. Am putea, deci, continua enunțul de sus cu observația ta: „...așa cum face bunica când rânduiește borcanele și legumele în cămară.”

– Asta înseamnă că ar trebui să mă gândesc cu ce se aseamănă unele aspecte din natură descoperite de mine?

– Da. Nu toate însă, fiindcă ar fi monoton. Alege-le pe cele mai deosebite! Trebuie să spui cum arată, cum se mișcă, ce zic și cum miros elementele naturii, toamna.

– Mă duc mâine în parc, cu carnețelul, și fac însemnări, închei eu, hotărât și înviorat. Vin să-ți arăt ce-am descoperit.

Am plecat încântat de noul mod de a scrie compuneri... cu carnetul în buzunar, ca un adevărat detectiv, dar și gazetar.

Documentarea și carnețelul de însemnări

A doua zi, i-am spus mamei că trebuie să fac documentarea pentru tema la compunere, în parc. I-am spus cu toată seriozitatea. Am pipăit în buzunar carnețelul cu coperti cartonate.

Mama, care tocmai se pregătea să pună niște flori într-o vază, era să le scape din mână.

– Documentarea? repetă ea cu un glas ușor nesigur.

Eu eram mândru că acest cuvânt deosebit, pe care-l rostisem clar, avusese efect.

– Da, mamă, documentarea... Trebuie să merg în parc și să cercetez ceva.

– Ce să cercetezi? Așa v-a spus doamna la școală? a vrut mama să se asigure că metoda fusese indicată de învățătoarea mea.

– Da, să cercetez niște schimbări din natură.

– Cine vine cu tine? a întrebat ea îngrijorată.

Nu voiam ca mama să-mi strice acțiunea, așa că am răspuns, mizând pe sprijinul discret al bunicului, colonel la pensie:

– Cu bunicul. Trec pe la el și mergem împreună în parc. Trebuie să mă grăbesc, să ajung peste un sfert de oră. Știi cât ține bunicul să fiu punctual!

– Bine, bine... Să nu uiti să-l inviți duminică la noi la masă.

– Pa, mami!

Și am făcut stânga-mprejur, ieșind hotărât pe ușă.

În parc, l-am lăsat pe bunicul pe o bancă, citind ziarul. Deși fusese cam mirat că nu mi-am luat rolele, ca de obicei, să prind viteză pe aleile asfaltate, bunicul nu m-a întrebat prea multe. l-am spus doar că trebuie să fac niște observații pentru școală. Nu m-a iscodit, dar a vrut să știe cum voi proceda. l-am șoptit misterios că o să mă plimb, să observ și să notez câte ceva.

Bunicul a aprobat tăcut și a deschis ziarul. Eu m-am îndepărtat pe alea laterală, privind în jurul meu. Voiam să fiu liniștit și să descopăr cât mai multe, să nu mă deranjeze nimeni. Eram în misiune.

Am plănuit să străbat tot parcul, dar m-am oprit la câteva alei mai sălbatice. Mergând, m-am uitat cu atenție la copaci, la arbuști, la covorul de frunze, la flori. M-am uitat spre vârful copacilor, am privit mai pătrunzător acolo unde mi se părea că aud ceva, că văd mișcare, că zăresc o umbră. Am stat și am respirat adânc, încercând să-mi dau seama ce fel de miresme plutesc în jurul meu.

Din când în când mă așezam pe o bancă, la soare, și cuprindeam cu privirea tabloul toamnei. Ce culori minunate! Ce frumos cădea soarele printre frunzele atât de viu colorate ale copacilor! Aș fi putut să desenez ceva la sfârșitul compunerii... Ce idee bună!

Am notat cum copiii adunau castane, se jucau cu fluturași zburători de arțar, câinii adulmecau atent cărările, oamenii se plimbau agale pe aleile parcului.

Când m-am îndreptat spre banca unde îl lăsasem pe bunicul, era goală. M-am uitat în jur și iată-l apărând dintr-un colț de alee, cu ziarul în buzunar și zâmbitor.

— Am făcut câțiva pași ca să mă dezmoțesc. Mă gândeam eu că trebuie să apari și tu. Ai terminat cercetarea? Da? Atunci, să mergem spre casă. Bunica ne așteaptă pe amândoi la masă.

— Ah, bunicule, să nu uit! Mama te cheamă duminică la prânz, împreună cu buni, evident.

Am pipăit buzunarul conținând prețiosul carnetel. După masă, urma să mă gândesc la planul compunerii.

Alcătuiesc planul compunerii

Când m-am întors acasă, m-am apucat de treabă. Am citit din nou însemnările din carnetel și mi-am luat o foaie dublă pentru ciornă. Am trasat o linie care să despartă planul de restul foii și am început să mă gândesc cum să ordonez însemnările.

Introducere

Timpul, locul, personajele

Cuprins

- Ce văd:
  - mesteceni albi
  - stejari cu frunza roșie
  - castani groși cu frunze galbene ca niște umbrele
  - pe jos, castane cu înveliș țepos și covor de frunze ruginii
  - câteva insecte
  - flori – crizanteme
  - iarba arsă
  - veverițele culeg ghinde
- Ce aud:
  - foșnetul frunzelor
  - ciripitul păsărelor căutând semințe
- Ce mirosuri sunt:
  - mireasmă de pământ umed și de frunze uscate
  - aer curat și răcoare de pădure adâncă
- Ce mișcări observ:
  - Copiii culeg castane, ghindă și mănunchiuri de frunze.
  - Câinii adulmecă pe alei.

Încheiere

- Ce sentimente am:
  - bucurie că am descoperit atâta frumusețe

Idee! Să fac un mic desen la sfârșitul compunerii.

Era o dimineată senină de sfârșit de septembrie. Soarele strălucea vesel pe aleile parcului. Îl însoțeam pe bunicul în plimbarea lui obișnuită. Am ajuns la banca unde-i plăcea să citească ziarul. S-a așezat zâmbitor, iar eu mi-am continuat drumul pe o alee paralelă.

2. Compunere după un șir de întrebări

REȚINE!

Șirul de întrebări te orientează în dezvoltarea planului compunerii.

ESTE IMPORTANT:

- ☆ să citești cu atenție întrebările ca să le înțelegi mai bine;
- ☆ să respecti planul indicat, răspunzând cât mai amănunțit și mai expresiv la întrebări;
- ☆ să observi cu atenție ceea ce ți se cere și să-ți exprimi sincer și sugestiv observațiile și sentimentele;
- ☆ să umpli cu cât mai multe elemente personale țesătura modelului (mai ales aspectele subliniate) și să reții structurile din model: „e mărginită de”, „se deschide priveliștea” etc.

Vei obține astfel o compunere „personalizată”, doar a ta, care nu va semăna întocmai cu cea a colegului de bancă. Este un prim pas spre desprinderea de model, spre creativitate.

La sfârșit alege un titlu sugestiv, în funcție de aspectul care te-a impresionat cel mai mult: „Grădina crizantemelor” etc.

Plan de idei

Model

Toamna în grădină

Grădina noastră este așezată în pantă și este însorită toată ziua. În spate, e mărginită de o pădure de salcâmi. În față, se deschide priveliștea lacului.

Dacă privești grădina de sus, de pe coama dealului, vezi câteva straturi de legume, un pâlc de pomi fructiferi și flori în jurul casei.

În grădină îmi place să stau să mă joc mai ales după-amiaza. Atunci se mai potolește arșița verii sau îmi termin temele, în timpul școlii.

De câteva săptămâni vremea s-a răcit, iar imaginea grădinii s-a schimbat. Frunzele arâmii ale pomilor foșnesc pe crengi sau zboară spre pământ. Merele roșii sau galbene atârnă greu pe crengile subțiri ale merilor tineri. Crizantele, niște bulgări de culoare, înviorează grădina. Nu mai vezi decât rareori câte un fluture rătăcind trist, în jurul puținelor flori din grădină.

Îmi place multimea culorilor toamnei. Mă minunez de bogăția de fructe și legume pe care acest anotimp ne-o oferă cu dărnicie.

Introducere

- Unde se află grădina? (așezare; orientare spre soare/umbră; teren plat/în pantă; semne distinctive – vedere spre pădure, lac, oraș etc.)
- Din ce elemente este alcătuită? (straturi de legume, flori, pomi etc.)
- Ce moment al zilei preferi să petreci în grădină?

Cuprins

- Care sunt semnele venirii toamnei?

Încheiere

- Ce îți place la venirea toamnei în grădină?